

Заява Президії Національної академії наук України

Щодо так званої «реорганізації» наукової сфери, запропонованої в проекті Закону України «Про Державний бюджет на 2016 рік»

«Наука необхідна народу. Країна, яка її не розвиває, неминуче перетворюється на колонію». Ці слова відомого французького фізика Фредеріка Жоліо-Кюрі як ніколи актуальні для нашої держави.

Сьогодні серед передових країн світу точиться боротьба за отримання нових знань, їх використання для розроблення інноваційних технологій, виробництва наукомісткої продукції тощо. Головною рушійною силою сучасного розвитку цивілізації є наука.

В той же час, як це не прикро констатувати, за всі роки незалежності України наука ніколи не була – не на словах, а на ділі – серед державних пріоритетів і фінансувалась за залишковим принципом.

Так, фактичні бюджетні видатки на розвиток наукової сфери в Україні становлять близько 0,3 % ВВП, тоді як навіть у національному законодавстві передбачено не менше 1,7 %. Для порівняння: лідери економічного рейтингу Світового банку – Японія, США та Китай витрачають на науку, відповідно 3,33 %, 2,79 % та 1,43 % ВВП. Нормою фінансування науки для країн ЄС є 3 % ВВП, а в Ізраїлі та Швеції – 4 % ВВП. Державні витрати на діяльність одного українського вченого втричі нижчі за російські, у 18 разів – за бразильські, у 34 рази – за південнокорейські і у 70 – за американські. Також варто зауважити, що в оприлюдненій нещодавно «Доповіді ЮНЕСКО про розвиток світової науки до 2030 року» відзначена характерна тенденція переваги інвестицій в науку над зростанням ВВП. А в Україні вже сьогодні кількість наукових працівників на 1 тисячу працюючих вдвічі менша, ніж в країнах ЄС. З огляду на незначні обсяги фінансування науки малоймовірним стає й подальше широке залучення талановитої молоді до дослідницької діяльності.

У зв'язку з цим, глибоку стурбованість викликає оприлюднений Міністерством фінансів України проект Закону України «Про Державний бюджет на 2016 рік». Запропонована урядовими чиновниками так звана «реорганізація» наукової сфери всупереч щойно прийнятій новій та чинній редакції Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», передбачає механічне об'єднання всіх національних академій наук, позбавлення НАН України статусу головного розпорядника бюджетних коштів, і, нарешті, катастрофічне скорочення обсягів фінансування Академії порівняно навіть з вкрай недостатнім бюджетним забезпеченням цього року. Це не лише позбавить вчених можливості самостійно визначати пріоритетні напрями наукових досліджень, а й взагалі поставить під загрозу подальше існування науки в Україні. Слід також підкреслити, що вказані кардинальні зміни в організації та фінансуванні наукових досліджень жодним чином не обговорювались з науковим співтовариством нашої держави.

Крім того, стаття 30 проекту Закону України «Про Державний бюджет України на 2016 рік» грубо порушує Бюджетний кодекс України, адже до предмету регулювання закону про Державний бюджет не належать адміністративні відносини щодо реорганізації державних установ. Зауважимо, що в рішенні Конституційного Суду України від 9 липня 2007 року зазначено, що «Верховна Рада України не повноважна при прийнятті закону про Державний бюджет України включати до нього положення про внесення змін до чинних законів України, зупиняти дію окремих законів України та/або будь-яким чином змінювати визначене іншими законами України правове регулювання суспільних відносин».

Враховуючи ту загрозу, яка нависла над Національною академією наук та національними галузевими академіями наук України, загалом над науковою сферою держави, у зв'язку з можливим прийняттям вказаного законопроекту «Про Державний бюджет України на 2016 рік», Національна академія наук України звертається до Президента України, Голови Верховної Ради України, Прем'єр-міністра України та громадськості з проханням не допустити руйнування фундаментальної та прикладної науки в нашій державі, втрати вітчизняного інтелектуального потенціалу та, як наслідок, неминучої соціально-економічної деградації нашого суспільства *(Заява президії Національної академії наук України // Національна академія наук України (<http://g.ua/DiuN>)).*